

Teije de Haan

Bomen voor Werksviertel in München

Van industrieterrein naar hippe stadswijk

Boomkwekerij Boom & Bonheur wilde een bijzonder project in het buitenland met ons delen: het Werksviertel in München, dat werd gerealiseerd in samenwerking met een toonaangevende landschapsarchitect. Teije de Haan van Boom & Bonheur geeft een inkijkje in de totstandkoming.

Auteur: Marion de Graaff

De Pfanni-fabrieken in München, bekend om hun aardappelproducten, waren gevestigd in wat nu het Werksviertel is bij het Ostbahnhof. In 1996 verplaatste men de productie. Het terrein werd toen een poos gebruikt als kunspark en daarna als cultfabriek met clubs en evenementenlocaties. Sinds de jaren 2010 is het Werksviertel in ontwikkeling. Het wordt een wijk voor gemengd gebruik: appartementen, kantoren, winkels, hotels, culturele voorzieningen en evenementenruimtes. Enkele voormalige fabrieksgebouwen zijn bewaard gebleven en omgebouwd, zoals het ECKhaus en WERK1, het voormalige administratiegebouw van Pfanni. Het voormalig industriegebied werd een levendige, multifunctionele wijk en slaagde erin de geschiedenis van de Pfanni-fabriek te behouden.

Passende oplossingen

‘Als je een bestaand gebied gaat aankleden, werkt dat anders dan wanneer je een open terrein hebt,’ vertelt Teije de Haan. ‘Een landschapsarchitect bedacht het concrete plan voor

de aanleg van het gebied. Hij bepaalde bij dit project waar hij welke bomen wilde hebben, en of dat grote of kleine maten moesten zijn.

Deze opdracht werd ons gegund omdat we met verschillende ontwerpers en landschapsarchitecten een goede relatie hebben opgebouwd. Dat we veel ervaring hebben met dergelijke projecten werkt ook in ons voordeel. Voor dit project dachten we mee over passende oplossingen qua beeld en sortiment. We zochten de bomen samen uit in de kwekerij. Dat is altijd een bijzonder gebeuren. Op enkele plekken was het beeld belangrijker dan de soort, vandaar dat soms is afgeweken van de lijst en werd gekozen voor een boom of meerstamige die al meteen een karaktervolle uitstraling had.’

Van Acer tot Zelkova

Het project werd in 2023 uitgeroepen tot winnaar van de Deutsche Städtebaupreis. In 2025 werd het genomineerd voor de Deutsche Landschaftsarchitektur Preis. Boom & Bonheur

leverde voor het project Werksviertel in München nagenoeg alle bomen, verspreid over meerdere jaren. Bij de ontwikkeling van het gebied was het landschap een belangrijk onderdeel.

‘Groen is een onmisbaar onderdeel in een wijk,’ zegt De Haan. ‘Wij hebben in de loop van de jaren een paar honderd bomen aan dit project mogen leveren. Het ging onder andere om de *Acer cappadocicum* ‘Rubrum’, *Pterocarya fraxinifolia* (gewone vleugelnoot), verschillende soorten eiken waaronder *Quercus cerris* (moseik), *Ulmus* ‘Sapporo Autumn Gold’, *Pinus sylvestris*, *Tilia tomentosa*, wat fruitbomen, *Fraxinus americana* ‘Autumn Purple’, *Gleditsia triacanthos* ‘Skyline’ en meerdere soorten *Zelkova*. Er waren af en toe flinke exemplaren bij, met een stam-

omvang van wel 60 tot 70 centimeter en 8 tot 10 meter hoog.’

De landschapsarchitect wil met de plaatsing een bepaald beeld creëren. ‘Maar,’ zegt De Haan, ‘vanuit ons oogpunt als boomkweker staan die bomen hier en daar behoorlijk dicht bij elkaar. Dat beïnvloedt de groei wel; sommige exemplaren zullen sneller de lucht in gaan, andere zullen juist takken ontwikkelen naar opzij. Het is nu al zo dat sommige boomkronen elkaar raken, dus dan ontstaat er concurrentie. Ze zoeken allemaal hun weg naar het licht en naar het vocht, en op den duur komt daar wel een soort evenwicht in.’

Schaduw

Voor Boom & Bonheur was dit een leuk pro-

ject. De Haan: ‘Het is voor ons altijd een groot genoeg om samen met opdrachtgever/ontwerpers de bomen in onze kwekerij te selecteren. En als we eventuele knelpunten in beeld of budget tot wederzijdse tevredenheid kunnen oplossen, wat bij dit project zeker gebeurt, is dat nog eens extra leuk.’

Het project is nog niet helemaal afgerond. ‘Maar,’ zegt De Haan, ‘je kunt al heel goed zien dat het oude industrieterrein in de loop van de tijd al nieuwe allure heeft gekregen. Enerzijds door de bebouwing te renoveren en deels te vervangen, en anderzijds door het gebied aan te kleden met groen, in ons geval met mooie bomen. Het is een levendige, bruisende wijk. Groen speelt een belangrijke rol in de publieke ruimte. De bomen zorgen onder andere voor schaduw in zo’n stedelijk gebied met veel steen. Zonder groen is zo’n terrein kaal, stoffig en warm.’

Op enkele plekken was het beeld belangrijker dan de soort, vandaar dat soms is afgeweken van de lijst en werd gekozen voor een boom of meerstammige die al meteen een karaktervolle uitstraling had

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!